

Törékeny és átlátszó

Az üveg a néprajzi gyűjteményekben

(Néprajzos Muzeológusok Országos Találkozója – Szeged, 2024)

Válogatott bibliográfia

1. Üvegművesség / népi üveg – összefoglaló művek

Borsos Béla: *A magyar üvegművesség*. Bp.: Műszaki Könyvkiadó, 1974.

Bunta Magda – Katona Imre: *Az erdélyi üvegművesség a századfordulóig*. Bukarest: Kriterion, 1983.

[Online elérhető](#)

Divald Kornél: Az üveg. In *Az iparművészet könyve*. Bp.: Athenaeum, III. 1912. 329–378.

Melegati, Luca: *Az üveg*. Bp.: Officina Nova, cop. 1995. /Műkincshatározó/

Sághelyi Lajos: *A magyar üvegesipar története*. Bp.: Budapesti Üvegesek Ipartestülete, 1938.

Varga Vera: *Régi magyar üveg*. Bp.: Képzőművészeti Kiadó, 1989.

Veres László: *Üvegművességünk a XVI–XIX. században*. Miskolc: Herman Ottó Múzeum, 2006.

[Online elérhető](#)

Veres László: A parasztüvegek helye a népművészetben. *Herman Ottó Múzeum Évkönyve* 27. 1989. 167–178. [Online elérhető](#)

Veres László: Az üvegművesség történetének kutatása. *A Herman Ottó Múzeum Évkönyve* 43. 2004. 539–547. [Online elérhető](#)

Veres László: *Magyar népi boros- és pálinkásüvegek*. Miskolc: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság, 2003. /Múzeumi mozaik 1./ [Online elérhető](#)

Veres László: *Magyar népi üvegek*. Miskolc: Herman Ottó Múzeum, 1989. [Online elérhető](#)

Veres László: *Magyarország 17–19. századi parasztüvegei*. Debrecen: Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszéke, 1991. /*Studia folkloristica et Ethnographica* 28./

Wartha, Vince: Az üvegesipar. In *Az iparművészet 1896-ban: milléniumi emlékkönyv*. Bp.: Magyar Iparművészeti Társulat, 1897. 189–194. [Online elérhető](#)

2. Üveggyártás, üveghuták, üveges mesterek

Bácskai Vera: "Az utolsó mester". Egy pesti üvegműves identitása. In *Megtalálható-e a múlt? Tanulmányok Gyáni Gábor 60. születésnapjára*. Bp.: Argumentum, 2010. 143–152. [Online elérhető](#)

Barabás Hajnalka: Egy felvidéki üvegműves és játékkészítő Sepsibükszádon. *Acta Siculica* 2011. 563–592. [Online elérhető](#)

- Benkő László:** Régi vásárhelyi mesterségek – Az üvegműves. *A Hódmezővásárhelyi Szeremlei Társaság Évkönyve. Régészet, helytörténet, néprajz* 2008. 41–50. [Online elérhető](#)
- Csalog Zsolt:** Vándoriparosok. In *Szolnok megye néprajzi atlasza II/ 1.* Szolnok: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2001. 186–188. [Online elérhető](#)
- Cserey Zoltán:** Üvegyártás Háromszéken a 17–20. században. In *Manufaktúrák és kora tőkés ipari kisvállalkozások. /Manufaktúrák Magyarországon II.; Industria et Societas 1./* Miskolc: HOM, 1994. [Online elérhető](#)
- Csiffáry Gergely:** A magyarországi üvegyártás XII–XVI. századi történetének vázlata. *Agria* 33. 1997. 125–153. [Online elérhető](#)
- Csiffáry Gergely:** A mátrai üveghuták története. *Archívum. A Heves Megyei Levéltár Közleményei* 15. 1998. p. 55–122. [Online elérhető](#)
- Csiffáry Gergely:** Adatok a Bükk hegység üveghutáinak történetéhez (XVII–XIX. század). *Archívum. A Heves Megyei Levéltár Közleményei* 13. 1994. 31–64. [Online elérhető](#)
- Éri István:** Adatok a bakonyi üveghuták történetéhez. *Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei* 5. 1966. 143–180. [Online elérhető](#)
- Filep Antal:** Üveghuta. In *Magyar Néprajzi Lexikon* 5. Bp., 1982. 447–448.
- Gulyás Éva:** Házaló és vásározó kereskedők. (Táblaüveg. Tükör) In *Szolnok megye néprajzi atlasza II/ 1.* Szolnok: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2001. 180. [Online elérhető](#)
- Horváth J. Gyula és Eperjessy Ernő:** Adatok a németlukafai üveghuta történetéhez. *A Kaposvári Rippl-Rónai Múzeum Közleményei* 1. 2013. [235]–250. [Online elérhető](#)
- Kovács Evelin:** Debrecenben letelepedett üvegesmesterek kapcsolathálója a 18. század második felében. *Magyar gazdaságtörténeti évkönyv* 2020. 215–244. [Online elérhető](#)
- Kovács Kata:** Család, értékrend, identitás. Egy várpalotai üveges műhely története (1920–2015). In *Nemzedék, szerep, érték. Családi kapcsolatok, szokásrend és értékvéltások történeti alakulása a 20. században.* Bp.: ELTE BTK Néprajzi Intézete, 2016. [163]–178. [Online elérhető](#)
- Molnár László:** A vétyemi üveghuta és termékei. *Zalai Gyűjtemény* 18. 1983. 209–225. [Online elérhető](#)
- Németh István:** Az Ajkai Üvegyár alapításának története Neumann Bernáttól a Kossuth cégig. *Tanulmányok Veszprém megye múltjából* 3. 1984. 531–693. [Online elérhető](#)
- Petercsák Tivadar:** Vándor drótosok, ablakosok. *Élet és tudomány* 36. 1981. 27. p. 840–842.
- Petercsák Tivadar:** Vándoriparosok a Zempléni-hegységben és a történeti Felső-Magyarországon. *Ethnographia* 92. 1981. 2/3. 436–451. [Online elérhető](#)
- Prokopp Gyula:** A pilisszentléleki üveghuta. *Századok* 108. 1979. 1. 212–229. [Online elérhető](#)
- Somogyi Manó:** *A hazai vándoripar és vándorkereskedés.* Bp.: 1905. [Online elérhető](#)

Szvircsek Ferenc: A farkasvölgyi üveghuta leltára. *A Nógrád megyei Múzeum Évkönyve* 9. 1983. 213–228. [Online elérhető](#)

Szvircsek Ferenc: A Nógrád megyei huták és gyárak keletkezése, tulajdonosai, bérlői, berendezése és termelése. *A Nógrád megyei Múzeumok Évkönyve* 8. 1982. 51–106. [Online elérhető](#)

Szvircsek Ferenc: A Salgótarjáni Öblösüveggyár I. Alapítástól a tőkés gazdasági világválságig 1892–1928. *Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve* 14. 1988. 279–317. [Online elérhető](#)

Takács Béla: *A Zempléni hegység üveghutái*. Bp.: Műszaki Könyvkiadó, 1966. [Online elérhető](#)

Takács Béla: *Parádi üvegművészet*. Budapest: Műszaki Kiadó, 1970. [Online elérhető](#)

Veres László: A 17–19. századi magyarországi üveghuták tulajdonosai, bérlői és munkásai. In *Manufaktúrák Magyarországon*. Miskolc: HOM, 1989. 61–81.

Veres László: *A Bükk hegység üveghutái*. Miskolc, HOM, 1995. (2. bőv. kiadás) [Online elérhető](#)

Veres László: Az üveghuták felvevő piaca a 18–19. században. In *Árucseré és migráció. A 75 éves Gunda Béla professzor tiszteletére*. Miskolc, HOM, 1986. 129–133. [Online elérhető](#)

3. Üvegtárgyak

Csiffáry Gergely: „A távolságot, mint üveggolyót, megkapod...” *Új Hevesi Napló* 1999. 1. 41–44. [Online elérhető](#)

Dabóczi D.: Parasztüvegek. In *Vas megye népművészete*. Szombathely: Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága, 1996. 255–266. [Online elérhető](#)

Dankó Imre: Az üveg Püspökladányban. *Múzeumi Kurír* (Debrecen) 47. 1985. 54–58.

Filep Antal: Üveggömb. In *Magyar Néprajzi Lexikon* 5. Bp. 1982. 447.

Fulga, Ligia: *Das siebenbürgische Glas im 17. und 18. Jahrhundert*. Technische Lösungen, künstlerische Tendenzen. Dössel: Verlag Janos Stekovics, 2007.

Gy. Gömöri Ilona: Cserép-, keménycserép- és üvegedények. In *Heves megye népművészete*. Eger: Heves Megyei Múzeumi Szervezete, 2005. 203–240.

István Erzsébet: Hutai üveg. In *Magyar Néprajzi Lexikon*. Bp., 1982. 613–614.

Nécsey István: Vászonsimitó üveg. *Néprajzi Értésítő* 1. 1900. 97–98. [Online elérhető](#)

Pap Miklós: Tulajdonjegyes üvegek a Hegyalján. *A Herman Ottó Múzeum Évkönyve* 25/26. 1986/1987. 645–654. [Online elérhető](#)

Perger Gyula: „7 Tockeyer Gläser...” Adatok a soproni polgárok üveghasználatához a 17–18. században. In *Történet – muzeológia. Tanulmányok a múzeumi tudományok köréből a 60 éves Veres László tiszteletére*. Miskolc: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság, 2010. 46–58. [Online elérhető](#)

Újszászy László: Az üveg misztikuma. Egy civil elmélkedése az üvegről, a több ezer éve használt műanyagról. In *Történet – muzeológia. Tanulmányok a múzeumi tudományok köréből a 60 éves*

Veres László *tiszteletére*. Miskolc: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság, 2010. 9–28. [Online elérhető](#)

Vajkai Aurél: Somhegyi üvegek Szentgálon. *Ethnographia* 1944. 3/1. 124–129. [Online elérhető](#)

Veres László: Üveg és keménycserép. In *Borsod-Abaúj-Zemplén megye népművészete*. Miskolc: HOM, 1997. 297–314. [Online elérhető](#)

Veres László: Üvegmetzés és gravírozás Miskolcon a XIX. században. *A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei* 24. 1986. 80–86. [Online elérhető](#)

Vida Gabriella: „Fogason lévő Kristály talok és Más félek.” 18. századi miskolci vagyonleltárak üveg díszedényei. In *Történet – muzeológia. Tanulmányok a múzeumi tudományok köréből a 60 éves Veres László tiszteletére*. Miskolc: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság, 2010. 59–70. [Online elérhető](#)

4. Lámpaüveg, ablaküveg

Bóna Bernadett: Az ablakok fejlődéstörténete. Párhuzamban Filkeháza ablakaival. *A Herman Ottó Múzeum Évkönyve* 44. 2005. 581–604. [Online elérhető](#)

Fábián Borbála: Tudtuk is mi, hogy mi az a lámpa". A gyertya lángjától a petróleumlámpáig – világítástörténeti visszatekintő a 150 éves szabadkai kőolaj-világítás emlékére. *Bácsország* 13. 2007. 1. 42–44. [Online elérhető](#)

H. Kerecsényi Edit: Világítási módok és eszközök Komáromvároson. *Néprajzi Értesítő* 36. 1954. 201–214. [Online elérhető](#)

Ivancsics Nándor: Népi világítás a Zempléni hegyvidéken. *Ethnographia* 69. 1985. 409–423. [Online elérhető](#)

Vámos Gabriella: Petróleumlámpa. *Az Intercisa Múzeum évkönyve* 1. 2016. 121–123. [Online elérhető](#)

5. Üvegpalack, szódásüveg

Dobrossy István: Az üvegtermékek szerepe a 18–19. századi borkereskedelemben. In *Történet – muzeológia. Tanulmányok a múzeumi tudományok köréből a 60 éves Veres László tiszteletére*. Miskolc: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság, 2010. 71–75. [Online elérhető](#)

Nagy Krisztina: „Szódavíz - ami felpeszdi az életed!” Néprajzi közelítések a szikvizes kisiparhoz. *Néprajzi Látóhatár* 17. 2008. 2. 21–55. [Online elérhető](#)

Nagyné Bősze Katalin – Páll István: Gunyecz, a szódás. Egy szódásdinasztia története a kezdetektől a múzeumi bemutatásig. *A Nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve* 52. 2010. 185–205. [Online elérhető](#)

Veres László: A pincetokba való palack. Egy elfelejtett üveg kultúrtörténete. *A Herman Ottó Múzeum Évkönyve* 38. 1999. 745–763. [Online elérhető](#)

Veres László: Adalékok a tokaji bor palackozásának történetéhez. *Néprajzi Látóhatár* 6. 1997. 185–193. [Online elérhető](#)

Wilhelm Gábor: Az üveg meg a sör. A dolgok hétköznapi fenomenológiájához. In *Jelentésteleli tárgyak*. Bp.: Néprajzi Múzeum, 2005. /MaDok-füzetek 3./ 8–27.

6. Üvegek, kegytárgyak, dísz tárgyak

Cs. Tábori Hajnalka: A Déri Múzeum népies üvegfestményei. *A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve* 50. 1968. 399–427. [Online elérhető](#)

Csatkai Endre: A népies üvegfestmény. *Ethnographia* 60. 1949. 88–99. [Online elérhető](#)

Dancu, Juliana – Dumitru Dancu: *Folk Glass-painting in Romania*. Bucharest: Meridiane Publishing House, 1982.

Knaipp, Friedrich: *Hinterglasbilder aus Bauern- und Bergmannstuben des 18. und 19. Jahrhunderts*. Linz: J. Wimmer, 1963.

Nagyné Batári Zsuzsanna: *A karácsony díszei*. Szentendre: Szabadtéri Néprajzi Múzeum, 2014. (Üveg: 26-27. p.)

Pintér István: Népies üvegek Nyugat-Magyarországon. *Közlemények Zala megye közgyűjteményeinek kutatásaiból*. Zalaegerszeg: Zala Megyei Levéltár, 1986. 131–150. [Online elérhető](#)

Ritz, Gisliind M.: *Hinterglasmalerei. Geschichte, Erscheinung, Technik*. München: Verlag Georg D. W. Callwey, 1972.

Schmidt, Leopold: *Hinterglas*. Salzburg: Residenz Verlag, 1972. (2. Aufl.)

Szacsvay Éva: A karácsony a népies üvegfestészetben. *Élet és tudomány* 37. 1982. 52. 1646–1649. [Online elérhető](#)

Szacsvay Éva: *Üvegek*. Budapest: Néprajzi Múzeum, 1996. (A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 2.)

Varga Zsuzsa: Népies üvegek Magyarországon. *Művészet* 16. 1975. 1. 9–12. [Online elérhető](#)

Varga Zsuzsa: Tükörkép. In *Magyar Néprajzi Lexikon*. 5. Bp., 1982. 379.

Verebélyi Kincső: A kis ájtatossági kép üveg alatt. In *Történet – muzeológia. Tanulmányok a múzeumi tudományok köréből a 60 éves Veres László tiszteletére*. Miskolc: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság, 2010. 76–86. [Online elérhető](#)

Verebélyi Kincső: „Mintegy oltár, olyan volt a sublód.” Jegyzetek a foncsorozott kegytárgyakról. *Kalligram (Erdélyi Zsuzsanna 80 éves)* 2001. 1/2. 149–153. [Online elérhető](#)

Verebélyi Kincső: Ezüsthéyű üvegtárgyak. *Magyar Iparművészet* 8. (új f.) 2001. 3. 43–47. [Online elérhető](#)

Vydra, Josef: *Die Hinterglasmalerei. Volkskunst aus tschechoslowakischen Sammlungen*. Prag: Artia, 1957.

7. Türelműveg

Bánszky Pál (szerk.): *Türelemüvegek című időszaki kiállítás Kecskeméten a Magyar Naiv Művészek Múzeumában*. Kecskemét, 1983. /Magyar Naiv Művészek Múzeumának kiadványai. 16./

Fazekas István: Egy 19. századi türelemüveg a Kiskun Múzeum gyűjteményében. In *Néprajzi tanulmányok Dankó Imre tiszteletére*. Debrecen, 1982. /A Hajdú-Bihar megyei múzeumok közleményei 39./ 883–891. [Online elérhető](#)

Fitz, Otto – Huber, Peter: *Bergmännische Geduldflaschen*. Wien, Österreichische Museum für Volkskunde, 1995. [Online elérhető](#)

Göbolyös Gyula: Palackba zárt üzenet. Az üveg népművészete. *Új Horizont* 21. 1993. 5/6. 80–86. [Online elérhető](#)

István Erzsébet – Kárpáti László: *Készítette a türelem. Magyarországi türelemüvegek 1784–1973*. Miskolc: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság, 1982. (kiállítási katalógus)

S. Laczkovits Emőke: A veszprémi Laczkó Dezső Múzeum néprajzi gyűjteményének türelemüvegei. Üvegbe zárt jellegzetes szakrális ábrázolástípusok. *Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei* 21. 2000. 89–105. [Online elérhető](#)

Szemán Attila: Bánya a palackban. Türelempalack a Központi Bányászati Múzeum gyűjteményéből. *História* 29. 2007. 7. 34–35. [Online elérhető](#)

Viktor Gyula: Bányász türelemüvegek készítése Rudabányán. *Bányászati és Kohászati Lapok – Bányászat*, 124. 1991. 7/8. 431–433. [Online elérhető](#)

8. Tükör

Cs. Tábori Hajnalka: A Déri Múzeum néprajzi gyűjteményének tornyos tükrei. *A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve* 62. 1981. 353–379. [Online elérhető](#)

Fehér Viktor: A tükör szerepe az egyházaskéri népi kultúrában. In *Sokszínű néphagyomány, sokféle módszer*. Szabadka, Grafoprodukt, 2015. 21–28.

Pogány Mária: A tükör néprajza. *Ethnica* 3. 2001. 4. 121–123.

9. Üveggyöngy, ékszer

Dubin, Lois Sherr: *Alle Perlen dieser Welt. Eine Kulturgeschichte des Perlenschmucks*. Köln: DuMont, 1988.

Katona Edit – Tompos Lilla: *Gyöngy az úri és a népi öltözködésben*. Bp.: Cser Kiadó, 2016.

Pazaurek, Gustav E.: *Glasperlen und Perlen-Arbeiten in alter und neuer Zeit*. Darmstadt: Koch, 1911.

10. Üvegrestaurálás

Erdélyi József: Üveg – restaurátor szemmel. *Bácsország* 12. 2006. 1. 70–73. [Online elérhető](#)

Hugyecsek Balázs: Egy 19. századi üvegkancsó restaurálása. *Ház és ember* 23. 2011. 1. 203–219. [Online elérhető](#)

Szalay Zoltán: Gondolatok a történeti üveganyag restaurálásához. *A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei* 21. 1983. 34–36. [Online elérhető](#)

Országh Borbála: Üveghátlapfestmények restaurálási lehetőségei. *Műtárgyvédelem* 30. 2005. 101–111. [Online elérhető](#)

Szalay Zoltán: Üvegből készült tárgyak restaurálása. *Múzeumi műtárgyvédelem* 1977. 4. 161–164. [Online elérhető](#)

Wihr, Rolf: *Restaurieren von Keramik und Glas. Entwicklung, Erhaltung, Nachbildung.* München: Callwey Verlag, 1977.

11. Üveg a múzeumi gyűjteményekben, kiállításokon

Barišić, Ranko: *Collection of glass objects of the ethnographic Museum in Belgrade = Zbirka predmeta od stakla Etnografskog muzeja u Beogradu.* Beograd: Etnografski Muzej, 2007.

Bodnár Zsuzsanna: Stílus, forma, szépség, funkció. Üvegtárgyak a Sóstói Múzeumfalui időszi kiállításában. In *Erősségénél fogva várépítésre való. Tanulmányok a 70 éves Németh Péter tiszteletére.* Nyíregyháza: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2011. 467–474. [Online elérhető](#)

Bodnár Zsuzsanna: Üvegcsodák. Sóstói falumúzeum, Nyíregyháza, 2010. július 17. - szeptember 9. *Néprajzi Hírek* 39. 2010. 2. 33–35. [Online elérhető](#)

Katona Imre: *Poharak, kupák, serlegek. XIX. századi üvegtárgyak a budapesti Iparművészeti Múzeumban.* Bp.: Corvina, 1978.

Mészáros Márta: Üvegek és tükörképek a Kiskun Múzeum és a Türr István Múzeum gyűjteményében. *Múzeumi kutatások Bács-Kiskun megyében* 11/12. 2006/2007. 149–162. [Online elérhető](#)

P. Szalay Emőke: *Az üveg művészete. Kiállítás a debreceni Déry Múzeum, a sárvári Nadasdy Ferenc Múzeum és a miskolci Herman Ottó Múzeum anyagából.* [Miskolc]: HOM, 1988.

P. Szalay Emőke: *Az üveg művészete.* Békés: Jantyik Múz., 1997. /Békési téka/ (kiállításvezető)

Ridovics Anna: Az üvegyűjtemény. In *A 200 éves Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményei.* Bp.: Magyar Nemzeti Múzeum, 2002. 464–471.

Schmidt, Leopold: *Volkstümlich geformtes, bemaltes, geschliffenes Glas. Ausstellung.* Wien, Österreichischen Museums für Volkskunde, 1975.

Strelec, Karol J.: *Glas. Historical bottle glass. = Historické fl'asové sklo.* Martin: Etnografisch Museum, 1992. /Fontes SNM-NM v Martine 15./

Szacsvay Éva: *Üveg- és tükörképek a Kárpát-medence népeinél.* Békéscsaba: Munkácsy Mihály Múzeum, 1990. (kiállítási katalógus)

Takács Béla: A parádi üveghuta parasztedényei az egri múzeumban. *Agria* 4. 1966. 235–255. [Online elérhető](#)

Terendi Viktória: Üvegbe zárt múlt. A Néprajzi Gyűjtemény üvegkollekciójának néprajzi és történeti értékei. *A Tornyai János Múzeum Évkönyve* 4. 2022. 85–106.

Tijana Stanković Pešterac (et al.): *Staklo / Glass*. Novi Sad: Muzej Vojvodine, 2023.

Topál Judit: *Korok és üvegek. Kutatások és eredmények*. Kiállítási katalógus. Budapest: Budapesti Történeti Múzeum, 1991.

Várkonyi György: A Szalay gyűjtemény üvegei. In Gárdonyi Tamás (szerk.): *Örökség. A Baranya Megyei Múzeumok Kiadványa* 1989/1990. Pécs, 1990. 4–8. [Online elérhető](#)

Varga Vera: *Az üveg jelentése*. Bp.: Iparművészeti Múzeum, 2002. [Online elérhető](#)

Veres László: A miskolci Herman Ottó Múzeum Sovánka üvegei. *Művészettörténeti Értesítő* 29. 1980. 249–251. [Online elérhető](#)

12. Üvegipari szakfolyóiratok

Magyar Üveg- és Agyagújság. Az Üveg- és Porcelánkereskedők és Üvegesek Országos Egyesületének hivatalos lapja. Bp., 1902–1939. [Online elérhető](#)

Üvegipar. Salgótarján, 1969–1989. [Online elérhető](#)

Összeállította: Mészáros Borbála,

Néprajzi Múzeum könyvtára